

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Чихічин Олександр Олександрович

ПІБ здобувача

КУРСОВА РОБОТА

Оцінка рівня фінансової безпеки організації в умовах війни

тема

Навчальна дисципліна	Фінансово-економічна безпека організації назва навчальної дисципліни
Ступінь освіти	Фаховий молодший бакалавр фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр
Галузь знань	07 Управління та адміністрування шифр і назва галузі знань
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування код і найменування спеціальності
Освітньо-професійна програма	Фінанси і кредит назва освітньо-професійної програми
Академічна група	Ф-23 назва академічної групи

Харків, 2025 рік

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Керівник: Постольна Наталія Олександрівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст вищої категорії

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

Чихічин О.О.

підпис здобувача

ПІБ здобувача

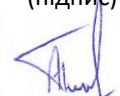
Підсумкова оцінка: **75** (балів)

Члени комісії з захисту:

(підпис)

Н. О. Постольна

(підпис)

О.М. Тимошенко

ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Чихічин Олександр Олександрович

ПІБ здобувача

ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

Навчальна дисципліна Фінансово-економічна безпека організації
назва навчальної дисципліни

Тема роботи Оцінка рівня фінансової безпеки організації в умовах війни
тема курсової роботи

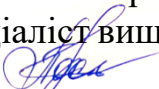
Термін подання 26.05.2025 р.
завершеної роботи

фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

Графік виконання роботи

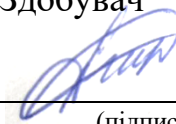
Виконання роботи за розділами	Термін виконання
Вибір та затвердження теми	03.03 – 08.03.2025
Добір та аналіз літератури за обраною темою	10.03 – 22.03.2025
Складання плану курсової роботи	24.03 – 29.03.2025
Написання вступу та I розділу	31.03 – 19.04.2025
Написання розрахункової частини (II розділ) курсової роботи	21.04 – 10.05.2025
Написання висновків та пропозицій, оформлення курсової роботи	12.05 – 24.05.2025
Подання курсової роботи керівнику для рецензування (для рекомендації до захисту)	26.05 – 31.05.2025
Захист курсової роботи	02.06 – 07.06.2025

Завдання видав

Науковий керівник,
спеціаліст вищої категорії

Наталія ПОСТОЛЬНА
(підпис)

«06» березня 2025 р.

Завдання отримав

Здобувач

Олександр ЧИХІЧИН
(підпис) ПІБ здобувача

«06» березня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ	
1.1. Сутність та значення фінансової безпеки організації	7
1.2. Фактори, що впливають на фінансову безпеку в умовах воєнного	9
1.3. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки організації	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	13
2.1. Загальна характеристика організації та оцінка її фінансових показників	13
2.2. Аналіз впливу воєнних дій на фінансові показники організації та визначення рівня її фінансової безпеки на основі якісних та кількісних показників	15
2.3. Стратегії мінімізації фінансових ризиків сучасних реаліях воєнного стану та використання кризового фінансового менеджменту для забезпечення фінансової стійкості організації	17
ВИСНОВКИ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	22

ВСТУП

В сучасних умовах повномасштабного військового вторгнення на територію України, що триває з 24 лютого 2022 року, особливого значення набуває забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств та бізнесу в цілому. Збройні конфлікти істотно впливають на дестабілізацію економічного та фінансового середовища країн, спричиняють внутрішні коливання валютних курсів, ускладнюють логістичні зв'язки та змушують підприємства діяти в умовах підвищеної невизначеності, а також зростання витрат та зниження доходів населення.

Військові дії в Україні створюють серйозні перешкоди для функціонування організацій та підприємств, зокрема у фінансовій сфері, яка є ключовою для забезпечення стабільності, збереження та розвитку конкурентоспроможності підприємств. В таких надскладних умовах виникає питання забезпечення фінансової безпеки організацій, яка виступає основою стійкості до зовнішніх та внутрішніх кризових загроз.

У таких умовах, фінансова безпека виступає основною складовою загальної безпеки організацій, а визначним чинником її здатності адаптуватися до ризиків є можливість зберегти платоспроможність, забезпечити фінансову стійкість та розглядати подальший розвиток даного сектору. Тому оцінка рівня фінансової безпеки організацій стає не лише інструментом для контролю, а й підґрунтям для ухвалення стратегічних управлінських рішень.

Фінансова безпека організації - це стан її фінансової системи, що забезпечує здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім ризикам, підтримувати стабільність, рентабельність і ліквідність.

Переоцінка рівня фінансової безпеки в умовах воєнного конфлікту в країні дає нам змогу визначити надслабкі ланки в системі фінансового управління організацій, сформувати дієвий антикризовий план розвитку та адаптуватися до нових стратегічних реалій. Це дозволить не лише зберегти

міцну фінансову стабільність, але й створити потенціал для відновлення та розвитку фінансового сектору після завершення військових дій.

Метою даної курсової роботи є оцінка рівня фінансової безпеки організації в умовах військової агресії, та виявленням основних загроз із розробкою пропозицій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ризиками. В ході дослідження теми будуть розглянуті сучасні підходи до аналізу фінансової безпеки організацій, проаналізовані практичні приклади функціонування організацій в умовах воєнного стану, а також проаналізовані окремі заходи з підвищення стійкості до внутрішніх деструктивних впливів.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ

1.1. Сутність та значення фінансової безпеки організації

Фінансова безпека організації є основною складовою загальної системи економічної безпеки підприємства. Вона охоплює комплекс умов і механізмів, які забезпечують стабільне функціонування системи фінансового підприємства, його здатність ефективно протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам, а також гарантувати стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Сутність фінансової безпеки полягає у створенні діючого фінансового середовища, яке дозволяє підприємству своєчасно і повною мірою виконувати свої зобов'язання, підтримувати платоспроможність, фінансову стійкість та ліквідність підприємств, забезпечувати рентабельну діяльність та формувати достатній фінансовий резерв для захисту від ризиків і непередбачуваних витрат. З огляду на ці показники, фінансова безпека виступає як стратегічний індикатор діяльності підприємства в таких умовах.

Отже, фінансова безпека підприємства — це стан захищеності фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання від внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує його стійкий розвиток, конкурентоспроможність та здатність до самофінансування у довгостроковій перспективі.

В умовах високої економічної навантаженості та політичної нестабільності, особливо під час воєнної агресії, значення фінансової безпеки суттєво зростає. Вона стає критичним чинником, який розглядає здатність організацій не тільки вижити в критичних умовах сьогодення, але й адаптуватися до нових викликів, зберігаючи при цьому свою фінансову стійкість і конкурентоспроможність.

Фінансова безпека охоплює такі ключові аспекти як: фінансова стійкість, стабільність грошових потоків, ефективність використання

фінансових ресурсів, наявність резервів і захист від фінансових ризиків. Крім того, забезпечення фінансової безпеки вимагає системного підходу, який базується на безперервному моніторингу внутрішніх і зовнішніх загроз, управлінських ризиках, антикризовому плануванні та стратегічному фінансовому управлінні.

Фінансова безпека підприємства є одним із ключових елементів його сталого функціонування та розвитку. Вона характеризується здатністю підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам, своєчасно реагувати на зміни у фінансово-економічному середовищі та забезпечувати фінансову стабільність у довгостроковій перспективі.

Значення фінансової безпеки для діяльності підприємства проявляється у таких аспектах:

Забезпечення стабільності діяльності. Високий рівень фінансової безпеки дозволяє підприємству уникати фінансових труднощів, своєчасно виконувати свої зобов'язання перед працівниками, постачальниками, бюджетом і кредиторами.

Підвищення інвестиційної привабливості. Захищене у фінансовому плані підприємство є привабливим для інвесторів та банківських установ, що відкриває додаткові можливості для залучення фінансових ресурсів на вигідних умовах.

Захист від фінансових ризиків. Наявність ефективної системи управління фінансовими ризиками дозволяє підприємству зменшити вплив негативних факторів, таких як інфляція, валютні коливання, неплатоспроможність контрагентів тощо.

Сприяння довгостроковому розвитку. Підприємство, що володіє належним рівнем фінансової безпеки, має змогу формувати інвестиційні програми, здійснювати модернізацію виробництва, впроваджувати інновації та виходити на нові ринки.

Підвищення конкурентоспроможності. Фінансова стійкість дозволяє підприємству реалізовувати ефективну цінову політику, підтримувати високу

якість продукції та забезпечувати ефективну діяльність у конкурентному середовищі.

Формування позитивного іміджу. Високий рівень фінансової безпеки сприяє формуванню репутації надійного партнера серед клієнтів, інвесторів і контрагентів, що, у свою чергу, забезпечує довготривалі ділові відносини.

Таким чином, фінансова безпека є важливою складовою ефективного функціонування підприємства, яка визначає його здатність до стабільного розвитку, адаптації до змін ринкового середовища та забезпечення економічної незалежності.

1.2. Фактори, що впливають на фінансову безпеку в умовах воєнного стану

Фінансова безпека підприємств в умовах воєнного стану набуває особливого значення через високий рівень невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища. Під час активних бойових дій економіка країни відзначає істотні структурні зміни, що відображаються на фінансовому стані суб'єктів господарювання усіх рівнів економіки. У таких надскладних умовах фінансова безпека організацій має низку чинників, які мають як зовнішнє, так і внутрішнє походження.

Серед зовнішніх факторів, найбільш критичними є:

I) Політична нестабільність - воєнні дії проявляють непередбачуваність регуляторної політики, обмеження на ведення бізнесу, зміну вимог оподаткування та валютного регулювання тощо.

II) Макроекономічна ситуація - зростання інфляції, девальвація національної валюти, зростання процентних ставок, скорочення платоспроможного попиту населення, що негативно впливають на фінансову діяльність підприємств.

III) Зміна логістичних маршрутів - порушення транспортної інфраструктури та блокування торговельних шляхів, збій логістики у постачанні сировини та збуту продукції, що впливає на доходи підприємства.

IV) Ризики втрати активів - руйнування виробничих потужностей, складів або обладнання, в наслідок бойових дій може спричинити суттєві фінансові втрати.

Серед внутрішніх факторів, що підтримують стійкість організації у воєнний період, варто виділити:

I) Фінансова структура підприємства - високий рівень заборгованості, низька ліквідність чи недостатній обсяг резервів, що знижують здатність підприємства реагувати на кризові виклики.

II) Якість управління фінансами — наявність ефективної системи управління ризиками, фінансового планування та антикризового менеджменту дозволяє швидше адаптуватися до змін середовища.

III) Диверсифікація джерел доходів — підприємство з широкою клієнтською базою, кількома каналами збуту та ефективними продуктами мають більше шансів зберегти фінансову стійкість.

IV) Гнучкість виробничо-господарських процесів — здатність швидко перебудувати операційні процеси дозволяє зменшити фінансові втрати та зберегти функціонування підприємства.

Під час проведення воєнного стану також варто не втратити фактор державної підтримки, який проявляється у вигляді податкових пільг, компенсацій, дотацій та кредитних програм для критично важливих промислових галузей. Наявність або виникнення такої підтримки скорочується, що негативно впливає на фінансову стабільність підприємств у воєнний період.

Таким чином, фінансова безпека організації в умовах війни є динамічно розвиненою категорією, яка формується під впливом широкого спектру змін. Забезпечення підприємств потребує постійного моніторингу середовищ, швидкого реагування на виклики, а також гнучкої фінансової політики,

спрямованої на збереження життєздатності бізнесу навіть в екстремальних умовах.

1.3. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки

Оцінка рівня фінансової безпеки є одним із ключових етапів у процесі забезпечення стабільного функціонування підприємства, особливо в умовах підвищених зовнішніх загроз. Методичні підходи оцінки процесу базуються на комплексному аналізі фінансового стану організацій, виявленні ризиків і визначенні здатності підприємства протистояти негативним впливам з боку зовнішнього та внутрішнього середовища.

Існує кілька основних підходів до оцінювання фінансової безпеки підприємства, кожен з яких має свої особливості, переваги та обмеження.

1) Коефіцієнтний підхід - поділяється на систему розрахунку фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість, ділову активність та рентабельність підприємств. Застосовуються такі показники, як коефіцієнти загальної ліквідності, автономії, оборотності активів, рівня рентабельності продукції тощо. За результатами порівняння фактичних значень із нормативними, або середньогалузевими показниками рівня фінансової безпеки.

2) Комплексний (інтегральний) підхід. Сутність цього підходу відбувається в розрахунку загального показника фінансової безпеки на основі багатьох фінансових індикаторів, кожен з яких має відповідну вагу. Інтегральний показник дозволяє оцінити загальний рівень фінансової безпеки підприємства в цілому, а не лише як окремі її аспекти. Цей метод є ефективним для динамічного аналізу та побудови рейтингу підприємств за рівнем фінансової стійкості.

3) Метод сценарного аналізу та стрес-тестування. Цей підхід дозволяє змінити поведінку фінансової системи підприємства в умовах дій

несприятливих чинників - інфляції, зниження обсягів продажу, втрати ключових постачальників або замовників. Сценарний підхід дає можливість отримати найбільш вразливі місця у фінансовій структурі організації та розробити заходи для мінімізації ризиків.

4. Метод SWOT-аналізу - дозволяє досліджувати сильні та слабкі сторони фінансової діяльності підприємства, а також ідентифікувати зовнішні можливості та загрози. Це дає можливість оцінити, наскільки організація підготовлена до протидії зовнішнім викликам і якою мірою її внутрішні ресурси здатні забезпечити фінансову стабільність.

5. Метод експертних оцінок – дозволяє у разі обмеженості наявних даних або специфіки діяльності підприємства, доцільно залучати експертів для формування якісної оцінки рівня фінансової безпеки. Такий підхід допоможе врахувати спеціальні ризики та особливості управління, які складно виміряти стандартними фінансовими показниками.

У практиці оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства часто застосовуються комбіновані методики, які поєднують якісні та кількісні явища. Це дозволяє досягти більшої об'єктивності та глибшого аналізу, що є вкрай важливим в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.

Таким чином, вибір методичного підходу до оцінки фінансової безпеки має здійснюватися з урахуванням специфіки діяльності підприємства, доступності аналітичної інформації, рівня ризиків та зовнішньоекономічних умов. Ефективне поєднання методів дозволяє не тільки спрогнозувати поточний рівень фінансової безпеки, але й розробити практичні рекомендації для її зміцнення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Загальна характеристика організації та оцінка її фінансових показників

Акціонерне товариство «Укртрансгаз» є стратегічним підприємством паливно-енергетичного комплексу України. Воно здійснює діяльність у сфері транспортування, зберігання та розподілу природного газу. Підприємство виконує функції оператора підземних газосховищ України (ПСГ) та забезпечує стабільне функціонування газотранспортної інфраструктури держави. Юридична інформація:

Повна назва: Акціонерне товариство «Укртрансгаз»

ЄДРПОУ: 30019801

Засновник: НАК «Нафтогаз України» (100% акцій)

Юридична адреса: Україна, 01021, м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/1

АТ «Укртрансгаз» входить до складу групи НАК «Нафтогаз України» та є єдиною організацією в країні, що управляє підземними сховищами природного газу. Система підприємства охоплює 11 ПСГ із загальною активною ємністю понад 30 млрд м³ газу, що робить її однією з найбільших у Європі. Основними функціями АТ «Укртрансгаз» є: технічне обслуговування та експлуатація підземних сховищ, ін'єкція, зберігання та відбір природного газу, балансування обсягів газу в системі, надання послуг українським і європейським контрагентам.

Укртрансгаз забезпечує зберігання газу як для потреб внутрішнього ринку, так і для іноземних замовників у рамках так званого «митного складу». Ця модель дозволяє нерезидентам зберігати газ без сплати митних зборів протягом 1095 днів, що є привабливим для європейських трейдерів.

Попри повномасштабну війну в Україні, підприємство не припинило своєї діяльності. Навпаки, в умовах кризи АТ «Укртрансгаз» зуміло

адаптуватися до нових викликів, забезпечуючи енергетичну безпеку країни та зберігаючи високий рівень операційної ефективності.

Згідно з офіційними даними, у 2023 році АТ «Укртрансгаз» отримало чистий прибуток у розмірі майже 7 млрд грн, що більше ніж удвічі перевищує показник 2022 року (3,2 млрд грн).

Однак, згідно з даними з відкритих джерел, фінансові показники підприємства виглядають наступним чином (Табл. 2.1)

Таблиця 2.1. - Фінансові показники АТ «Укртрансгаз» за 2022-2023 р. р.

Показник	2022 рік	2023 рік	Зміна, %
Дохід, млн грн	6 880,5	9 698,0	+41%
Чистий прибуток, млн грн	-5 447,9	143,4	-
Активи, млн грн	112 065,2	87 912,5	-21.6%
Зобов'язання, млн грн	26 638,6	6 635,0	-75%
Кількість працівників	4 917	4 595	-

Джерело: дані фінзвітності АТ «Укртрансгаз»

Аналіз фінансової безпеки АТ «Укртрансгаз» демонструє:

Дохід: У 2023 році дохід підприємства зріс на 41% порівняно з 2022 роком, що свідчить про покращення операційної діяльності.

Чистий прибуток: Після значного збитку в 2022 році, у 2023 році підприємство вийшло на прибуткову діяльність, що є позитивним сигналом для фінансової безпеки.

Активи та зобов'язання: Зменшення активів може свідчити про амортизацію або продаж частини майна, тоді як значне скорочення зобов'язань покращує фінансову стійкість підприємства.

Кількість працівників: Незначне скорочення персоналу може бути частиною оптимізації витрат.

Аналіз фінансових показників АТ «Укртрансгаз» за 2022–2023 роки демонструє покращення фінансової безпеки підприємства в умовах війни. Зростання доходів та вихід на прибуткову діяльність свідчать про ефективне

управління ресурсами та адаптацію до складних умов. Однак зменшення активів вимагає подальшого моніторингу для забезпечення довгострокової фінансової стабільності.

2.2. Аналіз впливу воєнних дій на фінансові показники організації та визначення рівня її фінансової безпеки на основі якісних та кількісних показників

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 року спричинило глибокі трансформації у фінансовому середовищі українських підприємств. Серед них особливої уваги заслуговує АТ «Укртрансгаз» — оператор підземних газових сховищ, від стабільності якого значною мірою залежить енергетична безпека держави.

Воєнні дії спричинили низку змін у фінансовому стані компанії:

- Інфраструктурні ризики: Постійна загроза пошкодження об'єктів критичної інфраструктури створює потенційні втрати активів та зниження виробничої потужності.
- Курсова нестабільність: Коливання валютних курсів впливають на розрахунки з іноземними партнерами та обслуговування зобов'язань.
- Зростання витрат: У зв'язку з дефіцитом енергоресурсів та загальним подорожчанням електроенергії, спостерігається підвищення собівартості послуг.
- Психологічний фактор та зниження ділової активності: Нестабільне середовище уповільнює темпи прийняття інвестиційних рішень та ускладнює фінансове планування.

Попри це, як ми визначили аналізу у попередньому питанні роботи за 2023 рік компанія показала позитивну динаміку:

Для глибшого розуміння фінансової стійкості підприємства доцільно проаналізувати основні коефіцієнти:

Коефіцієнт автономії (КА):

$$\bullet \text{ КА} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи всього}} \approx \frac{81278}{87912} = 0,924$$

Високе значення свідчить про низьку залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт покриття зобов'язань (КПЗ):

$$\text{КПЗ} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \approx \frac{9840}{2034} = 4,84$$

Спроможність покривати короткострокові зобов'язання — дуже висока.

Рентабельність активів (ROA):

$$\text{ROA} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні активи}} \approx \frac{143}{\frac{112065 + 87912}{2}} = 0,15\%$$

Рентабельність низька, однак позитивна після збиткового року.

Охарактеризуємо якісні показники: Організаційна гнучкість — компанія адаптувалася до нових умов (скорочення витрат, зміна стратегій закупівлі й реалізації газу). Репутація і довіра контрагентів — «Укртрансгаз» залишається надійним партнером для іноземних клієнтів. Державна підтримка — підприємство має ключовий статус у державній енергетичній політиці, що знижує ризики банкрутства.

Після збиткової діяльності у 2022 році АТ «Укртрансгаз» продемонструвало значне покращення фінансових результатів у 2023 році. Високий рівень автономії, зниження боргового навантаження, позитивне сальдо та ефективне антикризове управління дозволяють зробити висновок про середній рівень фінансової безпеки з позитивною динамікою.

Подальше зростання фінансової стійкості можливе за умови модернізації активів, формування резервних фондів та подальшого управління ризиками в умовах збройного конфлікту.

2.3. Стратегії мінімізації фінансових ризиків сучасних реаліях воєнного стану та використання кризового фінансового менеджменту для забезпечення фінансової стійкості організації

«Укртрансгаз» є монополістом з експлуатації підземних сховищ газу (ПСГ), які розташовані на заході України й мають загальну місткість понад 30 млрд кубометрів. До війни ці сховища активно використовували європейські трейдери, що забезпечувало компанії стабільні валютні надходження. В умовах воєнного стану попит на послуги зберігання впав: іноземні закачування практично зупинилися через небезпеку атак.

Одночасно російські ракетні удари неодноразово зачіпали об'єкти ГТС. Наприклад, у березні 2024 р. була пошкоджена частина обладнання одного зі сховищ, хоча самі операції не призвели до втрати газу (газ перебуває на великих глибинах). Проте удари руйнують наземні компресори, електропідстанції та інші техзасоби, що завдає «Укртрансгазу» значних збитків та підіграє невпевненості партнерів. Усе це обмежує обсяги закачування – зараз використовуються лише ~10 % технічних потужностей системи. Воєнний стан вимагає від компанії значно більшої уваги до забезпечення резервів (як газу, так і фінансових), а також захисту активів.

Компанії газового сектору, зокрема оператори ПСГ, сьогодні стикаються зі зростанням численних фінансових ризиків. Експерти зазначають, що через макроекономічну нестабільність, війну та зростання боргового навантаження різко зросли ліквіднісні, валютні, процентні та кредитні ризики. Для «Укртрансгазу» це означає: підвищену невизначеність у грошових потоках через коливання обсягів продажів та можливі затримки платежів, валютний ризик від зовнішніх позик чи закупівель, а також ризик нарощення заборгованості дебіторами. Крім того, існують специфічні операційні ризики: наприклад, фізичне руйнування активів при обстрілах та регуляторні ризики (зміна тарифних умов, ліцензійні обмеження). Всі ці фактори підривають фінансову стабільність компанії і потребують спеціальних заходів щодо їх мінімізації.

Заходи мінімізації ризиків та підвищення фінансової безпеки поділяються на коротко- та довгострокові. Короткострокові заходи. Закріплення ліквідності: встановлення короткострокових кредитних ліній або лімітів овердрафту з банками на випадок раптових касових розривів; активний контроль дебіторської заборгованості (факторинг) для пришвидшення надходжень. Страхування ризиків: укладення договорів страхування майна та обладнання (покриття від пожеж, аварій) та підготовка до обов'язкового страхування воєнного ризику, яке має незабаром запрацювати. Залучення страхових механізмів убезпечить активи від матеріальних втрат при нових атаках. Бюджетні резерви: формування внутрішнього резервного фонду у гривні – частина прибутку або позикових коштів має відкладатися для покриття форс-мажорних витрат. Також варто пришвидшити витрати на підтримку критичних об'єктів до задусі – це дозволить уникнути дефіциту коштів. Фінансове планування: складання декількох сценаріїв розвитку подій (оптимістичного та песимістичного) з урахуванням можливих шоків (наприклад, подальші атаки на інфраструктуру чи курс валют). Адаптивне бюджетування дозволить коригувати витрати залежно від обставин та утримувати показники ліквідності в безпечних межах. Довгострокові заходи. Реструктуризація та хеджування: перегляд умов існуючих кредитів, перемовини з кредиторами про пролонгацію або конвертацію валютних боргів у гривневі. Використання валютних хеджів (форвардних угод чи опціонів) і процентних свопів для захисту від валютних та відсоткових ризиків, особливо за позиками в іноземних валютах. Диверсифікація фінансування: активний пошук зовнішнього фінансування – довгострокових кредитних ліній та грантів від міжнародних фінансових установ (ЄБРР, ЄІБ, Світовий банк тощо). Наприклад, за підтримки ЄБРР наприкінці 2024 року «Нафтогаз» отримав кредит €200 млн саме для формування резервів газу. «Укртрансгаз» може долучитися до схожих програм на будівництво й модернізацію сховищ або створення енергетичних резервів. Фінансові гарантії: запровадження механізмів банківських гарантій і фінансових інструментів (факторингу) для

зниження кредитного ризику контрагентів та прискореного обігу коштів. Це допоможе покривати ризики затримок платежів з боку державних чи приватних замовників за вартість послуг сховища. Накопичення стратегічних запасів: продовження закачування власного та імпортного газу в режимі «митного складу» (аналогічно до вищезгаданої інвестиції «Нафтогазу») дозволить створити паливний буфер на випадок надзвичайних ситуацій. Це косвено підвищує фінансову безпеку компанії, гарантуючи надходження від зберігання газу і стабільність енергозабезпечення країни.

Практичні інструменти підвищення рівня фінансової безпеки

- Страхування: як традиційне (майна, відповідальності), так і спеціальне воєнне страхування (щойно запроваджене) для покриття прямого збитку від бойових дій.
- Резерви: створення фінансового резервного фонду, накопичення запасів газу на критичний сезон (за кредитні кошти), використання факторингу та банківських гарантій.
- Фінансове планування: довгострокове і короткострокове бюджетування з урахуванням стрес-сценаріїв; постійний моніторинг ліквідності й збалансування бюджету.
- Зовнішнє фінансування: залучення пільгових кредитів та грантів (ЄБРР, ЄІБ тощо) на модернізацію інфраструктури й поповнення оборотних коштів; пошук стратегічних інвесторів.

Поєднання цих заходів у коротко- та довгостроковій перспективі забезпечить «Укртрансгазу» більшу стійкість до екзогенних шоків. Зокрема, накопичення фінансових резервів та коштів на непередбачені витрати підтримає ліквідність; страхування й диверсифікація джерел фінансування знизять втрати у разі нових атак чи невдалих ринкових рухів; а ретельне фінансове планування зменшить ефект раптових ризиків і допоможе своєчасно корегувати стратегію.

ВИСНОВОК

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що в умовах воєнного стану питання забезпечення фінансової безпеки підприємств набуває пріоритетного значення, особливо для стратегічно важливих компаній, до яких належить АТ «Укртрансгаз». Це підприємство виконує ключову роль у функціонуванні газотранспортної системи України, оскільки є оператором найбільшої в Європі мережі підземних сховищ газу.

У ході аналізу було розглянуто теоретичні основи поняття фінансової безпеки, її складові, а також чинники, що формують рівень фінансової стабільності підприємства в кризових умовах. З'ясовано, що фінансова безпека є комплексною категорією, яка охоплює захищеність компанії від внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечувати сталий фінансовий розвиток та зберігати потенціал до самофінансування в умовах невизначеності.

Поглиблений аналіз діяльності АТ «Укртрансгаз» в умовах війни дозволив виявити низку серйозних викликів, зокрема:

- зменшення попиту на послуги зберігання газу з боку іноземних партнерів через ризики воєнної інфраструктури;
- пошкодження енергетичних об'єктів внаслідок ракетних обстрілів;
- залежність тарифної політики від рішень державних регуляторів;
- нестабільність доходів і загроза виникнення касових розривів;
- підвищення валютних, кредитних і процентних ризиків;
- потреба в оперативному оновленні обладнання та модернізації систем.

Разом з тим, у 2023 році підприємство змогло досягти позитивного фінансового результату, що свідчить про здатність адаптуватися до екстремальних умов функціонування. Одним із факторів фінансової стабільності стало зростання внутрішніх замовлень на зберігання газу, зокрема в контексті формування державного резерву палива, а також ефективна робота в рамках групи «Нафтогаз України».

У роботі було запропоновано комплекс практичних заходів щодо підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Укртрансгаз», серед яких:

- формування короткострокових резервів ліквідності та страхових фондів;
- укладення договорів страхування майна та ризиків, зокрема із включенням покриття воєнного ризику;
- впровадження сценарного фінансового планування з аналізом стрес-факторів;
- залучення зовнішнього фінансування на пільгових умовах (кредити, гранти від міжнародних інституцій);
- оптимізація дебіторської заборгованості, застосування факторингу та банківських гарантій;
- створення інвестиційної програми з модернізації об'єктів інфраструктури;
- підвищення прозорості фінансової звітності та моніторинг ключових показників ризику.

Запропоновані стратегії були згруповані відповідно до коротко- та середньострокових цілей і враховують поточний стан підприємства, зовнішньоекономічну ситуацію та обмеження, пов'язані з війною. Їхнє послідовне впровадження дозволить значно знизити вразливість АТ «Укртрансгаз» до критичних подій та підвищити його фінансову гнучкість.

Таким чином, дослідження показало, що забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах війни вимагає системного підходу, що охоплює антикризове управління, стратегічне фінансове планування, ефективне управління ризиками та активне використання зовнішніх ресурсів. Результати цієї курсової роботи можуть бути використані як основа для розробки рекомендацій з управління фінансовою безпекою в інших підприємствах паливно-енергетичного комплексу, які працюють в аналогічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А. В. Колеватова. Основні пріоритетні напрями та механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. URL: <https://surli.cc/dyvjmx>
2. Варналій З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. URL: <https://surl.lu/eujsuu>
3. Вудвуд В. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. URL: <https://surli.cc/ncaitg>
4. Жук Н. Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємств/ URL: <https://surl.li/bsgvvj>
5. К.С. Горячева. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства/ URL: <https://surl.li/jsljcc>
6. Ключко Т.А. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості підприємства. URL: <https://surl.li/rssiua>
7. Місцевим бюджетам можуть виділили 32,8 млрд грн на відшкодування різниці в тарифах на газ/ URL: <https://surl.li/zoqfim>
8. Пілецька С. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах економіки знань. URL: <https://surli.cc/dvngfo>
9. Регулятор затвердив План розвитку ГТС до 2027 року/ URL: <https://surli.cc/unbxmf>
10. Ситник Н. Фінансова безпека підприємства в умовах війни: цілі, пріоритети й шляхи забезпечення/ URL: <https://surl.lu/ssvnls>
11. Укртрасгаз. Нафтогаз. URL: <https://utg.ua>
12. Шушкова Ю.В. Оцінка рівня фінансової безпеки бізнесу в умовах війни URL: <https://surli.cc/cmbbiv>